

Η ποιητική ως ανοιχτό σύστημα

Από τη ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΑΡΙΝΟΥ-ΜΑΛΑΜΑΤΑΡΗ

Gérard Genette, Παλίμψηστα. Η λογοτεχνία δεύτερου βαθμού, μετάφραση από τα γαλλικά: Βασίλης Πατσογιάννης, επιμέλεια: Μαρία Στεφανοπούλου - Λίζυ Τσιριμώκου, εισαγωγή: Λίζυ Τσιριμώκου, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2018, 534 σελ.

Κάθε κείμενο είναι ένα υπερκείμενο που ενοφθαλμίζεται (εμφανώς ή αφανώς) σ' ένα προηγούμενο κείμενο, που ονοματίζεται υπο-κείμενο (hypo-texte), το οποίο μιμείται (παστίς, γελοιολογία, χάλκευση) ή μετασχηματίζει (παρωδία, μεταμφίεση, μετάθεση) με παιγνιώδη, σατιρικό ή σοβαρό τρόπο αντίστοιχα. Ο καθηγητής γαλλικής λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης, από τους σημαντικότερους συγχρόνους θεωρητικούς και κριτικούς της λογοτεχνίας αναζητεί τους τρόπους με τους οποίους ένα κείμενο συσχετίζεται (εμφανώς ή καλυμμένα) με ένα άλλο κείμενο, όχι κατ' ανάγκην λογοτεχνικό. Ο θάνατος του Ζενέτ στις 11 Μαΐου 2018 στερεί τη φιλολογία από την οξυδερκή παρατηρητικότητα ενός αφοσιωμένου ανθρώπου. [TBJ]

Ο Ζεράρ Ζενέτ (7 Ιουνίου 1930 - 11 Μαΐου 2018)¹ είναι γνωστός στο ελληνικό κοινό από τη μελέτη του "Discourse du récit. Essai de méthode", που περιλαμβάνονταν στο βιβλίο του *Figures III* (1972),² η οποία μεταφράστηκε και εκδόθηκε αυτόνομα στα αγγλικά, γνώρισε παγκόσμια αναγνώριση, προκάλεσε πλήθος συζητήσεων στην Ευρώπη και την Αμερική, συνέπεια των οποίων ήταν το *Nouveau discours du récit* (1983),³ στο οποίο ο Ζενέτ απαντούσε στις κριτικές που του έγιναν (άλλοτε βελτιώνοντας, άλλοτε διορθώνοντας και άλλοτε επιμένοντας στις απόψεις του). Ακολούθησαν τα βιβλία *Mimologiques. Voyage en Cratylie*, 1976 και *Introduction à l'architexte*, 1979.⁴ Το 1982 κυκλοφόρησε το βιβλίο *Palimpsestes. La littérature au second degré*, τη μετάφραση του οποίου παρουσιάζουμε εδώ.

Πρόκειται για ένα βιβλίο που αναλαμβάνει να εξετάσει την ποιητική ως ανοιχτό σύστημα (ως μεταδιακειμενικότητα/trans textualité), δηλαδή ως τρόπο με τον οποίο ένα κείμενο συσχετίζεται (εμφανώς ή καλυμμένα) με ένα άλλο κείμενο, όχι κατ' ανάγκην λογοτεχνικό. Ο Ζενέτ επισημαίνει 5 τύπους μεταδιακειμενικών σχέσεων, οι οποίες δεν είναι στεγανές αλλ' έχουν αμοιβαίες επικοινωνίες και διασταυρώσεις: τη διακειμενικότητα/intertextualité (την πραγματική παρουσία ενός κειμένου σε ένα άλλο με τη μορφή παραθέματος, λογοκλοπής ή υπαινιγμού), την παρακειμενικότητα/paratextualité (ό,τι βρίσκεται εκτός κειμένου, σχετίζεται με την κειμενική μετάδοση και συγκροτεί τη σχέση κειμένου και αναγνώστη),

Ο Ζεράρ Ζενέτ (1930-2018).

τη μετακειμενικότητα/métatextualité (την κριτική σχέση με την οποία συνδέεται ένα κείμενο με ένα άλλο για το οποίο κάνει λόγο χωρίς υποχρεωτικά να το παραθέτει, ενίοτε ούτε να το κατονομάζει), την αρχικειμενικότητα/architextualité (που ορίζει τις γενικές κατηγορίες στις οποίες ανήκει το κείμενο, όπως το γένος ή το είδος λόγου), και τέλος την υπερκειμενικότητα/hypertextualité που είναι και το κύριο θέμα του παρόντος βιβλίου. Κάθε κείμενο είναι ένα υπερκείμενο που ενοφθαλμίζεται (εμφανώς ή αφανώς) σ' ένα προηγούμενο κείμενο, που ονοματίζεται υπο-κείμενο (hypo-texte), το οποίο μιμείται (παστίς, γελοιολογία, χάλκευση) ή μετασχηματίζει (παρωδία, μεταμφίεση, μετάθεση) με παιγνιώδη, σατιρικό ή σοβαρό τρόπο αντίστοιχα. Το δεύτερο μισό του βιβλίου (κεφ. 40-80) είναι αφιερωμένο

στον σοβαρό μετασχηματισμό ή τη μετάθεση. Κάτω από τις γενικότερες ετικέτες του μορφικού ή θεματικού μετασχηματισμού μπορεί να μετρήσει κανείς περιπτώσεις μετατροπής από τη μια γλώσσα στην άλλη, από το ένα είδος στο άλλο, από το ένα μέσο στο άλλο, με αλλαγές στην έκταση, στην τροπικότητα, στην εστίαση, στην αιτιολόγηση της δράσης, στην αξιολόγηση των χαρακτήρων.

ΑΛΗΘΙΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Δεν πρόκειται να επιμείνω στις λεπτομέρειες της ταξινομικής δεινότητας του Ζενέτ που έχει –τηρουμένων των αναλογιών– δικαίως παρομοιαστεί με αυτήν του Λινναίου.⁵ Νομίζω ότι οι πίνακες των σελίδων 58 και 62 του βιβλίου, καθώς και ο παρατιθέμενος πίνακας των

μετασχηματισμών που συγκρότησα δίνουν μια συνοπτική συνολική εικόνα των κατηγοριών και του ορισμού τους. Θα περιοριστώ σε μερικές μόνον γενικές παρατηρήσεις και αποτιμήσεις για το βιβλίο και τη μετάφρασή του:

1. Η κύρια πρόθεση του συγγραφέα είναι να δώσει ένα λεπτομερές διάγραμμα της ποιητικής της λογοτεχνίας δεύτερου βαθμού. Για τον σκοπό αυτό, και σύμφωνα με τη γνωστή πρακτική του, αφενός προτείνει μια λεπτομερή και συνεκτική ταξινόμηση των υπερκειμενικών σχέσεων, αφετέρου αναλύει πλήθος λογοτεχνικών έργων που εκτείνονται από τον Όμηρο έως τον 20ό αιώνα (*Δόκτωρ Φάουστους*, Ουίλιο αλλά και Γούντυ Άλλεν), άλλα από τα οποία αναφέρονται δεγματοληπτικά και άλλα συνιστούν λεπτομερείς κριτικές παρουσι-

άσεις που εμπλουτίζουν στερεοσκοπικά την ανάγνωση του υπερκειμένου (βλ. π.χ. κεφ. 11, 60, 64, 72). Με αυτόν τον τρόπο, εκτός από ευρηματικές αναγνώσεις συγκεκριμένων κειμένων, το βιβλίο παρουσιάζει –όχι συστηματικά– μια ιστορία της εξέλιξης των υπερκειμενικών ειδών, καθώς και της διαχείρισης κανονιστικών κειμένων της παγκόσμιας λογοτεχνίας (όπως η Βίβλος, ο Όμηρος, ο *Δον Κιχώτης*), ή χαρακτηρισμών-μοτίβων (όπως η Σαλώμη, ο Φάουστ, ο Άμλετ) ως υπο-κειμένων σε διάφορες εποχές.

2. Υπ' αυτήν την έννοια το βιβλίο, που χαρακτηρίστηκε «αληθινή εγκυκλοπαίδεια»,⁶ μπορεί να διαβαστεί με πολλούς τρόπους: α) Από την αρχή ως το τέλος, ή β) επικεντρώνόμενο σε ένα συγγραφέα ή σε ένα θέμα με βάση τον Πίνακα ονομάτων συγγραφέων και έργων (π.χ. Προυστ και υπερκειμενικότητα ή «Αντιγόνη» [Σοφοκλή, Ανούιγ, Κοκτώ, Ροτρού] και υπερκειμενικότητα), ή γ) ακολουθώντας ένα γένος ή είδος (π.χ. παρωδία, παστίς) και διαβάζοντας όλες τις σελίδες τις αφιερωμένες σε αυτό (κεφ. 4, 5, 8, 18-22).

3. Το βιβλίο κινείται μεταξύ (ανοικτής) ποιητικής και κριτικής. Μεταξύ της ανάδειξης μοντέλων τα οποία προκύπτουν μεν επαγωγικά από τη μελέτη της λογοτεχνίας, δεν συγκροτούν όμως ούτε συνταγογράφηση για τη μηχανιστική προσέγγιση του κειμένου, ούτε γενικολογία περί της διακειμενικότητας με τη συνήθη έννοια «ως γενικού πεδίου ανώνυμων τύπων (formulae), των οποίων η προέλευση μετά βίας μπορεί να εντοπιστεί, ή ως πεδίου ασύνειδων ή αυτόματων παραθεμάτων που δίνονται χωρίς εισαγωγικά», και των οποίων η αποκρυπτογράφηση επαφίεται στον αναγνώστη (όπως θα ήθελε ο Μπαρτ).⁷

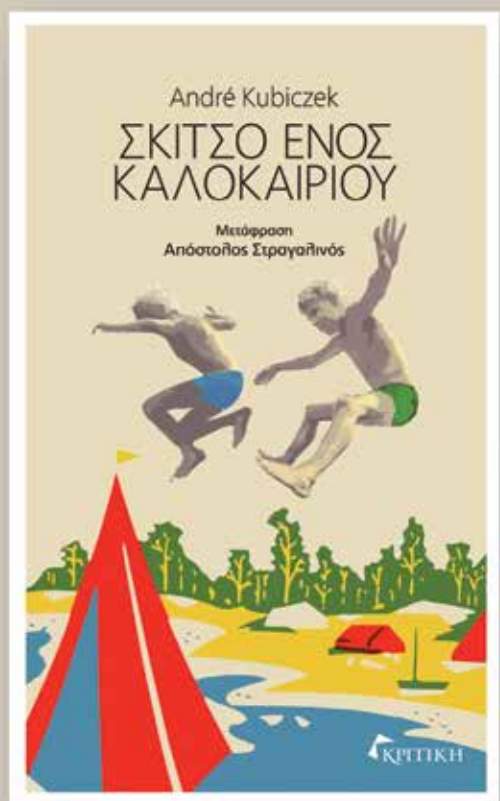
4. Στην πορεία αυτή ο Ζενέτ χτίζει πάνω σε κατηγορίες που έχει δημιουργήσει σε προηγούμενα βιβλία του ή τις έχει στο μεταξύ επεκτείνει σε μεταγενέστερα. Περιορίζομαι σε τρία παραδείγματα: Στο πρώτο μπορεί να δει κανείς πώς διαχειρίζεται το είδος της μορφολογικής μετάθεσης, και ειδικότερα της μεταβολής που αφορά τον τρόπο αναπαράστασης ενός έργου μυθοπλασίας, είτε

με διατροφική μεταβολή (=από την αφήγηση στο δράμα και το αντίστροφο) είτε με ενδοτροφική (=μεταβολή της αφηγηματικής λειτουργίας, π.χ. από πρωτοπρόσωπη σε τριτοπρόσωπη αφήγηση). Στα κεφάλαια 57-60 (στον διηγητικό μετασχηματισμό) παραλαύνουν όλοι οι γνωστοί όροι του «Discours du récit» (σκηνή, έλλειψη, εστίαση, διήγηση/diégésis), με τη διαφορά ότι τώρα δεν αναφέρονται σε ένα μόνον κείμενο, αλλά στη σχέση δύο τουλάχιστον κειμένων. Και με την επισήμανση ότι στα *Παλίμψηστα*, λόγω της μελέτης των μετατροπών του υπο-κειμένου αναφορικά με την αιτιολόγηση (motivation) των πράξεων και την αξιολόγηση (valorisation) των χαρακτήρων, γίνεται εκτενέστερος λόγος για την πλοκή και τα πρόσωπα απ' ό,τι στο «Discours».

Το δεύτερο παράδειγμα έχει σχέση με την παρακειμενικότητα, οτιδήποτε, όπως ήδη ελέχθη, προηγείται του κειμένου και καθορίζει μέσω καλλιτεχνικών και κοινωνικο-οικονομικών συμφραζομένων τον τρόπο της ανάγνωσης. Με το παρακείμενο ασχολήθηκε εν εκτά-

σει ο Ζενέτ στο βιβλίο του *Seuils* (1987). Στα *Παλίμψηστα*, μεταξύ άλλων, θεωρεί ότι τα διάφορα σχεδιάσματα (avant-texte) μπορεί να λειτουργούν ως παρακείμενο της οριστικής έκδοσης ενός κειμένου. Το παράδειγμα του κεφ. 47, οι διαδοχικές δηλαδή μορφές του *Πειρασμού του Αγίου Αντωνίου* του Φλωμπέρ, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, διότι δείχνει τη σχέση αυτο-περιστολής της οριστικής μορφής σε σχέση με την πρώτη γραφή, η οποία παραδόξως αντιστρέφεται σε αίσθηση επαύξησης, όταν ο αναγνώστης-μελετητής διαβάσει πρώτα το οριστικό κείμενο και μετά το πρώτο σχέδιο.

Στο τρίτο παράδειγμα, από το τέλος του βιβλίου (κεφ. 79), ο συγγραφέας επεκτείνει τη λογοτεχνική υπερκειμενικότητα στην υπεραισθητικότητα, δηλαδή σε άλλες τέχνες, όπως η ζωγραφική και η μουσική, και στην επισήμανση των ομοιοτήτων της λογοτεχνίας με, και των διαφορών της από τις άλλες τέχνες που φανερώνουν τον «μεταισθητικό (transethétique) χαρακτήρα των καταγωγικών πρακτικών αλλά και κάποιες ανισομέρειες που σηματοδοτούν τη μη αναγώ-

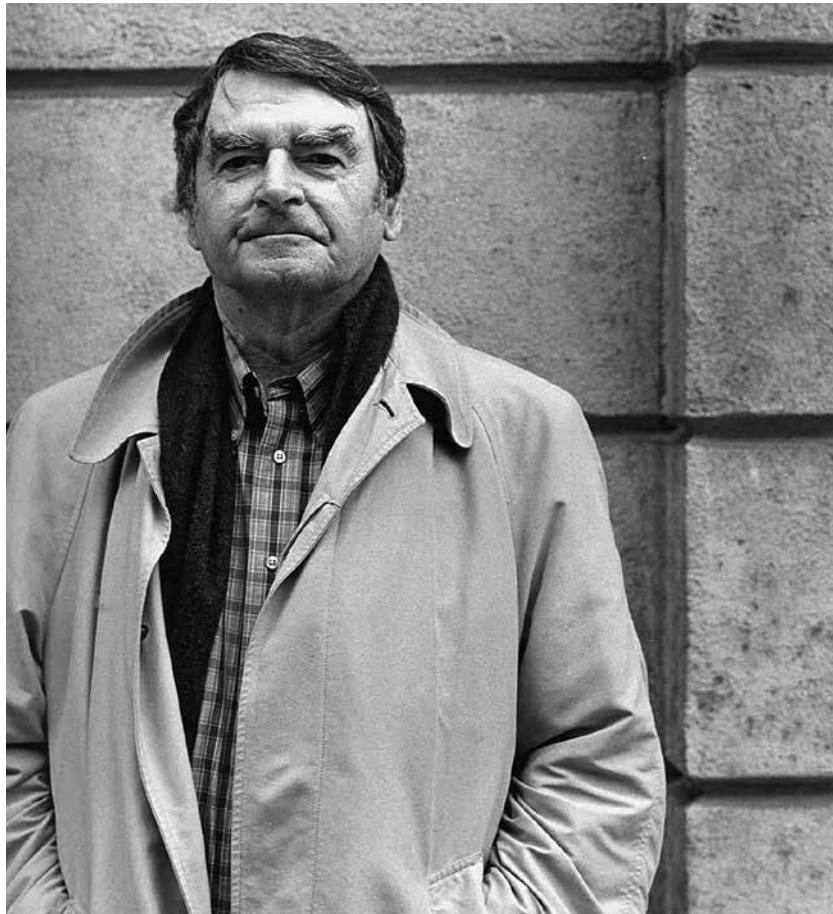

γμη ιδιαιτερότητα κάθε τέχνης» (σ. 522), όπως θα αναπτυχθούν εκτενέστερα στο έργο του που θα κυκλοφορήσει σε ένα τόμο το 2010 με τον τίτλο *L'oeuvre de l'art*.⁸

5. *Ta Παλίμψηστα* είναι ένα ογκώδες βιβλίο το οποίο δείχνει την τεράστια παιδεία του συγγραφέα του στην ευρωπαϊκή (κυρίως τη γαλλική) λογοτεχνία, την ταξινομική και ιδίως την (ελληνο-λατινικής προέλευσης) γλωσσολογική του δεινότητα σχετικά με την ορολογία (νεολογισμοί), με τα οποία αναμετρήθηκε επάξια η εξαιρετική ελληνική έκδοση. Θεωρώ κορυφαίες επιδόσεις της στο σημείο αυτό την απόδοση του *trans* ως *μετά* και ιδίως την απόδοση του *transtextualité* ως *μετα-διακειμενικότητα*,⁹ καθώς και του *charge* (=σκώμμα λόγου) ως γελοιολογία για να διασταλεί από το σκώμμα μέσω απεικόνισης, δηλαδή την καρικατούρα/γελοιογραφία. Η πληρότητα της ελληνικής έκδοσης οφείλεται στην πολύ καλή μετάφραση του Βασιλή Πατσογιάννη, στην πολύ κατατοπιστική Εισαγωγή της Λίζης Τσιριμώκου, η οποία συνοπογράφει την επιμέλεια με τη Μαρία Στεφανοπούλου (συντάκτρια και του Ευρετηρίου), καθώς και στο Παράρτημα και τις πρόσθετες Σημειώσεις της ελληνικής έκδοσης. Στις Σημειώσεις δίνονται επαρκείς πληροφορίες για λιγότερο γνωστά πρόσωπα και όρους της γαλλικής λογοτεχνίας. Στο Παράρτημα (όπως και στο κείμενο άλλωστε) μεταφράζονται ποιητικά και πεζά αποσπάσματα των παραδειγμάτων του Ζενέτ. Εδώ ακολουθούνται τρεις μέθοδοι: α) επιλογή της καλύτερης από τις υπάρχουσες ελληνικές μεταφράσεις, β) έρευνα και επιλογή παλαιότερων μεταφράσεων (π.χ. Νικόλαος Λουκάνης για τη μετάφραση του Ομήρου ή Γ. Εμμ. Αντωνιάδης για την *Κόλαση* του Δάντη) προκειμένου να αποδοθούν τα παλαιογαλλικά των μεταφράσεων Littié, και γ) αριστοτεχνική μετάφραση ποιητικών και πεζών κειμένων με αυξημένες απαιτήσεις στην απόδοση, αφού παρουσιάζονται ως δείγματα παρωδίας ή παστίς.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ, ΣΕΞ ΚΑΙ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ

Θα ήθελα να κλείσω ελαφρύνοντας την ατμόσφαιρα κατά το παράδειγμα του Ζενέτ, το χιούμορ του οποίου, υπαρκτό στα θεωρητικά του βιβλία, γίνεται ιδιαίτερα αισθητό στα τελευταία «αυτοβιογραφικά» του κείμενα.¹⁰ Θα περιοριστώ σε μια πε-

Ο βρετανός συγγραφέας Νταϊνβιντ Λοτζ. Για την περίπτωση του, ο Ζενέτ μοιάζει να παραδέχεται ότι τα δυνατά κείμενα προέρχονται από την επεξεργασία δυνατών υπο-κειμένων που έχουν ήδη δώσει καρπούς.

ρίπτωση¹¹ στην οποία το «Discourse du récit» λειτουργεί ως υπο-κείμενο (*hypotexte*) στο μυθιστόρημα του Νταϊνβιντ Λοτζ, *How far can you go?*,¹² με θέμα τις (ερωτικές κυρίως) τύχες μιας ομάδας νεαρών άγγλων καθολικών στο τέλος της δεκαετίας του 1960, μετά ιδίως την παπική εγκύκλιο «*Humanae Vitae*» (1968) για το γάμο και την αντισύλληψη. Ο Ζενέτ (συγκεκριμένα τα περί αφηγηματικής συχρότητας) υπόκειται σε δύο σημεία του μυθιστορήματος: Μεταφράζω πρόχειρα:

Είναι πολύ δύσκολο για έναν μυθιστοριογράφο να διαχειριστεί με ακρίβεια το σεξ εντός γάμου. [...] Όπως έχει δείξει ένας γάλλος κριτικός σε μια πραγματεία για την αφήγηση, ο μυθιστοριογράφος μπορεί α) να αφηγηθεί μια φορά αυτό που συνέβη μια φορά, β) να φορέσει αυτό που συνέβη μια φορά, γ) να φορέσει αυτό που συνέβη ν φορές και δ) μια φορά αυτό που συμβαίνει ν φορές. Τις απαγωγές, τους βιασμούς, την απόκτηση καινούριων εραστών και το σπάσιμο των παλαιών ταμπού μπορεί να τα διηγηθεί με τον α), β) ή γ) τρόπο. Το εντός γάμου σεξ το αφηγείται συνήθως με τον δ) τρόπο (άπαξ ή δις της εβδομάδος).

Και λίγο παρακάτω:

Οι παραλλαγές του σεξ είναι πεπερασμένες, όπως αυτές της αφήγησης. Μπορεί α) να κάνεις ένα πράγμα με ένα σύντροφο, β) να κάνεις ν πράγματα με έναν σύντροφο, γ) να κάνεις ένα πράγμα με ν συντρόφους, δ) να κάνεις ν πράγματα με ν συντρόφους. Για τους ενεργούς καθολικούς, πιστούς στον δεσμό του γάμου, υπήρχε μόνον η δυνατότητα προόδου από το α) στο β) σε αναζήτηση μιας πλουσιότερης σεξουαλικής ζωής.

Πώς θα χαρακτηρίσουμε τα αποσπάσματα αυτά; Διακειμενικότητα κατά Ζενέτ ή υπερκειμενικότητα; Παράθεμα; Παστίς ή παρωδία με παιγνιώδη διάθεση; Τα δυνατά κείμενα μοιάζει να υπαινίσσεται ο Ζενέτ προέρχονται από την επεξεργασία δυνατών υπο-κειμένων που έχουν ήδη δώσει καρπούς ή μπορεί με καινούριους μετασηματισμούς να καρποφορήσουν και στο μέλλον. ■

1. Το κείμενο είναι γραπτή μορφή της εισήγησής μου κατά την παρουσίαση του βιβλίου μαζί με τον Δημήτρη Αγγελάτο, την Άννα Τζούμα και τη Λίζυ

Τσιριμώκου, 25 Απριλίου 2018.

2. *Σχήματα III. Ο λόγος της αφήγησης. Δοκίμιο μεθοδολογίας και άλλα κείμενα*, μτφρ. Μπάμπης Λυκούδης, Αθήνα, Πατάκη 2007. Είχαν προηγηθεί έκθεση και εφαρμογές της θεωρίας στα βιβλία των Γ. Φαρίνου-Μαλαματάρη, *Αφηγηματικές τεχνικές στον Παπαδιαμάντη*, Αθήνα, Κέδρος 1987, Άννας Τζούμα, *Εισαγωγή στην αφηγηματολογία*, Αθήνα, Συμμετρία, 1997, καθώς και άλλες εργασίες.

3. Και οι δύο μελέτες εκδόθηκαν το 2007 υπό τον ενιαίο τίτλο *Discours du récit*.

4. *Εισαγωγή στο αρχικείμενο*, μτφρ. Μήνα Πατεράκη-Γαρέφη, Αθήνα, Εστία 2001.

5. Στην κριτική του David Herman για την αγγλική μετάφραση του βιβλίου, *Modern Fiction Studies*, 44.4 (Χειμ. 1998), 1042-48.

6. Στην κριτική του Clive Thompson, *Études Littéraires*, 19.1 (Ανοιξη-Καλοκαίρι 1986), 159-63: 160.

7. Roland Barthes, "Theory of the Text", στο R. Young (επιμ.), *Untying the Text: A Post-Structuralist Reader*, London, Routledge 1981, σ. 31-47: 39.

8. Πρώτη έκδοση σε δύο τόμους με υπότιτλους *Immanence et transcendence* 1994 και *La relation esthétique* 1997.

9. Ο όρος του Ζενέτ είναι σε γενικές γραμμές αντίστοιχος με τον κοινόχρηστο *intertextualité*. Έτσι η μετάφραση αποδίδει τον Ζενέτ και περιλαμβάνει και την κοινόχρηστη σημασία του όρου.

10. Τα βιβλία *Bardadrac* (2006), *Codicille* (2009) και *Apostille* (2012) όπου και ο ευρηματικός όρος *autoblographie*. Παρουσιάζονται ως ψευδο-λεξικά στα οποία σκέψεις, αναμνήσεις και αναλύσεις ανακατεύονται και επικαλύπτονται παρουσιασμένες με αλφαβητική σειρά.

11. Μπορεί κανείς να βρει περισσότερα παραδείγματα στον πρόλογο του Gerard Prince στην αγγλική μετάφραση του βιβλίου *Palimpsests. Literature in the Second Degree*, μτφρ. Channa Newman & Claude Doubinsky, Lincoln Nebraska, 1997, σ. xi. Βλ. επίσης, Gerard Prince, «Gérard Genette and the Pleasures of Poetics», *Narrative*, 18.1 (Ιαν. 2010), 3-7 και John Pier, «Gérard Genette's evolving Narrative Poetics», *Narrative*, 18.1 (Ιαν 2010), 8-18.

12. David Lodge, *How far can you go?*, London, Penguin 1980, σ. 150 και 152. Την ίδια χρονιά κυκλοφορεί και η αγγλική μετάφραση του «Discours du récit».

ΣΟΒΑΡΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ-ΜΕΤΑΘΕΣΗ	Οι αριθμοί παραπέμπουν στα κεφάλαια του βιβλίου. (40-80)
I. ΜΟΡΦΙΚΕΣ ΜΕΤΑΘΕΣΕΙΣ / TRANSPOSITIONS FORMELLES	40
<i>1. ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΓΛΩΣΣΑ, ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΣΗ, ΥΦΟΣ</i>	
μετάφραση-traduction	Η μετάθεση από τη μια γλώσσα στην άλλη 41
στιχούργηση-versification	Μετατροπή πεζού σε ποίημα 42
πεζοποίηση-prosification	Μετατροπή ποιήματος σε πεζό 43
αποριμάρισμα-dérimage	Κατάργηση ομοιοκαταληξίας χωρίς να καταστρέφεται ο ρυθμός του μέτρου 43
αποστιχούργηση-déversification	Αφαίρεση του μέτρου όχι των ποιητικών σχημάτων 43
μετασχημάτιση-transfiguration	Εξάλειψη του ρητορικού σχήματος ενός ποιήματος και αντικατάσταση από άλλο προκειμένου να μετατραπεί σε πεζό ποίημα 43
μεταμέτρηση-transmétrisation	Μετάθεση από το ένα ποιητικό μέτρο στο άλλο 44
υφολόγηση-stylisation vs απούφολόγηση-déstylisation	Δημιουργία καλλιτεχνικού ύφους εκεί που δεν υπήρχε ή ήταν ουδέτερο vs το αντίθετο προς δημιουργία σαφέστερου ύφους 45
μεταύφολόγηση-transtylisation	Υφολογική επαναγραφή 45
αυτομεταύφολόγηση-auto-transtylisation	» από τον ίδιο τον συγγραφέα
<i>2. ΠΟΣΟΤΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ-μεταμήκυνση TRANSFORMATIONS QUANTITATIVES</i>	46
A) ΠΕΡΙΣΤΟΛΗ-REDUCTION	46
περικοπή-excision	Καθαρή και απλή κατάργηση 47
ακρωτηριασμός-amputation	Περιστολή συμπαγής και συγκεκριμένη 47
κλάδεμα ή ξάκρισμα-élagage/émondage	Πολλαπλές και διάσπαρτες περικοπές 47
αυτο-περικοπή-auto-excision	Ακρωτηριασμός ή κλάδεμα από τον ίδιο τον συγγραφέα του 47
αποκάθαρση-expurgation	Περιστολή με ηθικολογική ή παιδαγωγική λειτουργία 47
αυτοαποκάθαρση-auto-expurgation	» από τον ίδιο τον συγγραφέα 47
σύμπτυξη-concision	Συντόμηση ενός κειμένου, δίχως να καταργεί κανένα από σημαντική άποψη μέρος του 48
αυτοσύμπτυξη-auto-concision	Ειδική μορφή σύμπτυξης κυρίως προς «υφολογική διεργασία».
συμπύκνωση-condensation	Περιστολή διαμεσολαβημένη από νοητική επιχείρηση, είδος αυτόνομης σύνθεσης που διατηρεί μόνον τη σημασία και την κίνηση του συνόλου 49
αυτοσυμπύκνωση-auto-condensation	» από τον ίδιο τον συγγραφέα
περίληψη-résumé	Η πιο συνηθισμένη μορφή συμπύκνωσης με διδακτικό (εξωλογοτεχνικό και μεταλογοτεχνικό) χαρακτήρα 49
Digest	Αυτόνομο αφήγημα βραχύτερο του υπο-κειμένου που συνοψίζει, χωρίς περαιτέρω δέσμευση. 49, 50
ψευδοπερίληψη- pseudo-résumé	Επίπλαστη περίληψη ενός φανταστικού κειμένου 52
B) ΕΠΑΥΞΗΣΗ-AUGMENTATION	
προέκταση-extension	Η αύξηση μέσω συμπαγούς πρόσθεσης 53
παρέκταση-expansion	Αύξηση με ένα είδος υφολογικής διαστολής 54
αύξηση-amplification	Γενικευμένη επαύξηση που προκύπτει από τη σύνθεση και συνεργασία θεματικής προέκτασης και υφολογικής παρέκτασης 55
<i>3. ΜΕΤΑΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ-TRANSMODALISATION</i>	Κάθε είδος μεταβολής που υφίσταται ο χαρακτηριστικός τρόπος αναπαράστασης του υπο-κειμένου 57
A) ΔΙΑΤΡΟΠΙΚΗ-intermodale	Μετάβαση από τον έναν τρόπο στον άλλο 57
αφηγηματοποίηση-δραματοποίηση	Μετάβαση από τον δραματικό στον αφηγηματικό τρόπο και το αντίστροφο 57
B) ΕΝΔΟΤΡΟΠΙΚΗ-intramodale	Αλλαγή που θίγει την εσωτερική λειτουργία του αφηγηματικού ή του δραματικού τρόπου 57
εστίαση, από-εστίαση, μετ-εστίαση -focalisation, défocalisation transfocalisation	Αφορά στον μετασχηματισμό του αφηγηματικού τρόπου: Αλλαγές στον χρόνο (τάξη, συχνότητα) και τον τρόπο (απόσταση) ή προοπτική (μη εστιασμένη αφήγηση, αφαίρεση μιας εστίασης, αλλαγή του τρόπου της εστίασης με επανεπεξεργασία του κειμένου) 59 βλ. και 49
μεταφώνηση-αποφώνηση- transvocalisation, dévocalisation, auto-transvocalisation	Αλλαγές στην αφηγηματική φωνή αντίστοιχες των παραπάνω στην εστίαση 59
II ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΘΕΣΕΙΣ-ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ TRANSPOSITIONS THEMATIQUES	
<i>1) ΔΙΗΓΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΘΕΣΗ-TRANSPOSITION DIEGETIQUE μεταδιηγητικοποίηση-transdiégétisation</i>	Μεταβολή της διήγησης 61
ομοδιηγητική-ετεροδιηγητική (αλλαγή φύλου χαρακτήρων, εθνικότητας), γειτνιαστική (χρονική γεω-γραφική, κοινωνική) μετατόπιση/proximisation	Ομοδιηγητική: όταν διατηρείται η ταυτότητα των ηρώων/ετεροδιηγητική όταν αλλάζει 61, 62
<i>2) ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΑΘΕΣΗ μεταπραγματολόγηση/transpragmatisation</i>	Τροποποίηση των γεγονότων και των διαπιστωτικών συμπεριφορών δράσης συνηθέστατα ενταγμένη σε ευρύτερη διεργασία διηγητικής και ή σημασιολογικής τάξεως 63
<i>2i) ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ</i>	Συνήθως ο σημασιολογικός μετασχηματισμός συνοδεύεται από μορφολογική, διηγητική ή πραγματολογική παρέμβαση 64
A) ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ-MOTIVATION	Εισαγωγή ενός κινήτρου εκεί που το υποκείμενο δεν είχε ή δεν υπαινισσόταν κανένα 65
απαιτιολόγηση-démotivation	Απάλειψη ή απόκρυψη μιας αρχικής αιτιολόγησης, ενδεχομένως για να αναφανούν βαθύτερα κίνητρα 65, 66
μεταιτιολόγηση-transmotivation	Αντικατάσταση ενός κινήτρου από ένα άλλο, ενίοτε μέσω συνδυασμού απαιτιολόγησης και επαναϊτιολόγησης 56, 65, 66, 67
υπεραιτιολόγηση-surmotivation	Εξήγηση των πρωταρχικών αιτιολογήσεων του υπο-κειμένου 56
B) ΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ -VALORISATION	Διεργασία αξιολογικής τάξης σχετικά με το τίμημα που αποδίδεται άμεσα ή έμμεσα σε ένα σύνολο πράξεων: δηλαδή, εν γένει στην ακολουθία πράξεων, συμπεριφορών και αισθημάτων που χαρακτηρίζουν ένα πρόσωπο 69
πρωτεύουσα /δευτερεύουσα αξιοδότηση valorisation primaire/secondaire	Αξιοδότηση ενός ήρωα και των πράξεών του βελτιώνοντας το αξιολογικό καθεστώς του υπο-κειμένου/προαγωγή ενός προσώπου που στο υπο-κείμενο παρέμενε σε δεύτερο πλάνο 69, 70
απαξίωση-dévalorisation	Επέμβαση στο υπο-κείμενο με σκοπό απομυθευτικό ή επιδεινωτικό για τον ήρωα. 71
μεταξιοδότηση-transvalorisation	Διπλή κίνηση απαξίωσης και αντι-αξιοδότησης αναφερόμενη στους ίδιους χαρακτήρες 75, 76
III. ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑ-SUPPLEMENT	Είναι μια παρέκταση μεταμφιεσμένη σε παρέμβαση, μια μετάθεση υπό μορφή συνέχισης 77 (βλ. και 37)